

Spökskrivning vid vetenskaplig publicering

Seminarium vid Chalmers med professor Tore Scherstén

Vetenskapens ställning hotas - spökskrivandet är ett allvarligt problem

Debattartikel i Helsingborgs Dagblad

Karl E Arfors, Göran Petersson och Tore Scherstén

Manusversion för artikeln:

Få verksamhetsområden i samhället har och har haft så högt anseende som vetenskap och forskning. Det har också funnits goda skäl för det höga förtroendet för universitetens och forskningsinstitutionernas förmåga att generera ny kunskap och att föra forskningsfronten kontinuerligt framåt.

Under senare tid har dock det stora förtroendekapitalet naggats i kanten genom bl a avslöjanden om oegentligheter i rapportering av forskningsresultat av betydelse för hela världssamfundet. Det gäller inte minst när politiskt influerade organisationer såsom FN: s klimatpanel, IPCC, som utger sig för att basera sina rapporter på god vetenskaplig grund, slirar med sanningen. Vetenskapen misskrediteras när det visar sig att ogynnsamma resultat utesluts och andra manipuleras för att de skall passa in i den politiska målsättningen. Denna typ av vetenskapligt debacle får helt naturligt ett stort medialt genomslag.

Det finns andra områden inom forskningsvärlden, som hotar vetenskapens ställning kanske än mer. Medicinskt spökskrivande (ghostwriting) är ett sådant område med stor betydelse för både folkhälsa och samhällsekonomi.

Under senare år har det visat sig att det blivit ett *modus operandi* för de stora läkemedelsföretagen att såväl styra planeringen och genomförandet av läkemedelsstudier som att använda sig av spökskrivare för utformningen av artiklar till publikation i välrenommerade medicinska tidskrifter.

Spökskrivning innebär att företagen anlitar antingen egna anställda skribenter eller ett kommunikationsföretag med professionella skribenter för att utforma artiklar baserade på data som företaget levererat. I USA finns för närvarande fler än 50 olika kommunikationsföretag som erbjuder sina tjänster till läkemedelsföretagen.

Det vanligaste är att det rör sig om översiktsartiklar eller så kallade ”meta-analyser”. Dessa väger samman en stor mängd av medicinska forskningsresultat från olika artiklar och utmynnar i en bedömning av hur en speciell sjukdom bör

behandlas. Läkemedlets eller medlens fördelar gentemot andra behandlingsformer betonas starkt medan risker och biverkningar underbetonas. När artikeln är färdigskriven tar företaget kontakt med en eller flera kända och respekterade forskare inom området, som företagen betecknar som KOLs (Key Opinion Leaders). Man ber om synpunkter på artikeln och erbjuder vederbörande att ensam eller med medarbetare stå som författare till den. Spökskrivaren anges inte. Meriter och ekonomiska fördelar underlättar avsteg från den akademiska integriteten.

Sergio Sismondo, som är professor i filosofi vid Queen's University i Kanada, har i sin forskning granskat och kartlagt läkemedelsbolagens vetenskapliga verksamhet. Han har i en serie skrifter visat att en stor andel av de vetenskapliga artiklarna som publicerats om nya läkemedel är spökskrivna av professionella kommunikationsföretag.

Problemen med spökskrivning har aktualiserats i USA genom flera rättegångar mot läkemedelsföretagens marknadsföring. Rättegångarna har lett till stora skadestånd till patienter som blivit lidande på grund av behandlingsrekommendationerna. I en uppmärksammat artikel i New York Times (2009-08-05) beskrivs flera sådana fall som fått betydande medicinska konsekvenser. I artikeln redovisas även förekomsten av spökskrivna artiklar i de största och mest betydelsefulla medicinska tidskrifterna. Även om siffrorna är höga så avslöjar de antagligen inte hela problemets vidd. Det är svårt att få säkra uppgifter från förlagen och tidskrifterna.

De medicinska områden som framför allt blivit och är föremål för spökskrivning är de som har mycket stor ekonomisk betydelse för företagen, dvs områden med en omfattande marknad. Sådana är hormonbehandling av kvinnor i och efter klimakteriet, reumatiska sjukdomar, kroniska smärttillstånd, kost- och nutritionsrekommendationer och inte minst hjärt-kärlsjukdomar. Statiner sänker kolesterolnivåerna i blod och har enligt uppgifter från USA en världsmarknad som närmar sig 20 miljarder dollar per år. De är därmed världens mest sålda läkemedel. Det är givetvis lockande för bolagen att med ensidig marknadsföring få stor del av denna marknad.

Under 2009 har Institute of Medicine i USA rekommenderat akademiska medicinska centra att anta en gemensam policy som förbjuder spökskrivning inom sina fakulteter. I Europa har organisationen European Medical Writers Association (EMWA) antagit riktlinjer för medicinska skribenter som även omfattar spökskrivning (Ghostwriting Guidelines). Hur dessa initiativ kommer att påverka situationen är ännu ej på något sätt klart.